

Børn af kriminelle forældre

Susanne Beck Petersen

Arbejdsrapport 21 om social arv

August 1999

Børn af kriminelle forældre

af Susanne Beck Petersen, cand.jur.

Indledning

Problemstillingen i dette notat om social arv og dens konsekvenser er, om forældres kriminelle adfærd bevirker, at deres børn med større sandsynlighed end andre børn udvikler kriminel adfærd. Der foreligger kun sparsomt materiale om undersøgelser af dette specifikke område. I de fleste undersøgelser om årsager til kriminel adfærd ses der oftest på faktorer som fx. køn, alder, urbanisering, skolegang, arbejdsløshed og velstand, se fx. Balvig (1987).

Selv om social arv er det overordnede emne, vil der også indgå undersøgelsesresultater om genetisk arv i forbindelse med kriminalitet, da det kan være svært -om ikke umuligt- at skelne mellem de to faktorer genetisk arv og social arv. Dette understreges også af Hurwitz og Christiansen (1968), som anfører, at forskningen ikke på noget punkt har ført afgørende bevis for, at arvefaktorer dominerer over miljøfaktorer ved kriminalitetens opståen, men at arv og miljø altid indgår i et dynamisk samspil ved formningen af kriminel adfærd.

I notatet henvises der i nogle tilfælde til undersøgelser, der henviser til andre undersøgelser. Dette har desværre været nødvendigt pga. manglende adgang til den originale undersøgelse.

Definition af kriminalitet

Kriminalitet defineres af Balvig og Kyvsgaard (1986) som "handling, der bryder vedtagne love, og som kan medføre en straf", og der forstås herved almindeligvis "straffelovsovertrædelser (berigelses-, seksual- og voldsforbrydelser) ... og ... overtrædelser af færdselsloven, våbenloven, skatte- og afgiftslove, loven om miljøbeskyttelse m.m.". Et så udvidet kriminalitetsbegreb medfører dog, at kredsen af personer, der betegne som kriminelle, bliver meget omfattende. Dette påpeges også af Gottfredson og Hirschi (1990:4), som i stedet vælger at definere kriminalitet som "acts of force or fraud undertaken in pursuit of self-interest" (handling, hvor der anvendes magt eller bedrageri for at forfølge egne interesser), p. 15.

Jonsson (1967) definerer i sin nedenfor omtalte undersøgelse kriminalitet som registrering i kriminalregistret, hvilket betyder, at personen har været dømt for en forbrydelse, for hvilken der er idømt hårdere straf end bøde.

Undersøgelser om sammenhængen mellem forældres og børns kriminalitet

Kyvsgaard (1992: 168-69 og 178-79) har, ud fra en undersøgelse af samtlige børn, som i 1988 blev registreret for at have begået kriminalitet, indhentet oplysninger om, hvorvidt forsørgerne til disse børn har været straffet (tiltalefrafald, bøde og betinget eller ubetinget dom) i perioden fra 1979 til og med 1989. Formålet med undersøgelsen har været "at belyse udviklingen i børns kriminalitet samt at pege på, hvilke forhold, der er forbundet med kriminalitet". Baggrunden for undersøgelsen var, at et fald i den registrerede børnekriminalitet (den kriminalitet, som politiet opdager og fører statistik over) i begyndelsen af 80'erne førte til en diskussion om, hvorvidt udviklingen afspejlede de reelle forhold, eller om den skyldtes en ændret registreringspraksis eller lignende.

Undersøgelsesgruppen består af 2149 børn i alderen 4-14 år, der er registreret for at have begået kriminalitet. 82% af disse børn er drenge, hvilket svarer til kønsfordelingen for de kriminelle 15-17-årige. 82% af de registrerede børn er 12-14 år, heraf er de 43% 14 år.

I perioden fra 1979 til 1989 er 14% af de mandlige forsørgere og 8% af de kvindelige forsørgere straffet. En tredjedel af mændene og næsten halvdelen af kvinderne er senest straffet i perioden 1987-1989 dvs. lige omkring det tidspunkt, hvor børnene er registreret for kriminalitet. Kun 0,2% af de mandlige og ingen af de kvindelige forsørgere er idømt fængselsstraf. Hovedparten af de straffede personer er således forsørgere, der er meddelt tiltalefrafald eller er idømt bøde eller betinget dom. Desuden er de fleste af dem kun straffet én gang i perioden, og mindre end 10% af dem er straffet mere end 4 gange.

Kyvsgaard har noteret sig, at der også i forhold til familiens sammensætning er en del variationer i kriminalitetsfrekvensen. Således er der blandt mændene forholdsvis mange af stedfædrene, der er straffet og blandt kvinderne forholdsvis mange af de enlige mødre, der er straffet.

Da det ikke er muligt at få helt tilsvarende oplysninger for hele befolkningen, men det alene er muligt at beregne kriminalitetsfrekvensen i befolkningen inden for et givet år, har Kyvsgaard valgt at se på 1989, det seneste år. Resultatet fremgår af nedenstående tabel.

Tabel 1.

Procentdelen af straffede personer blandt forsørgere til børn, der er registreret for kriminalitet og af alle 25-49-årige i 1989.

	Fædre/stedfædre	Mødre/stedmødre
Registrerede børns forsørgere	2,3%	1,4%
Samtlige 25-49-årige	2,8%	0,8%

De registrerede mandlige forsørgere ligger lidt lavere med 2,3% end samtlige 25-49-årige mænd, som ligger på 2,8%, og de registrerede kvindelige forsørgere ligger lidt højere med 1,4% over for 0,8% af samtlige 25-49-årige kvinder.

Som Kyvsgaard selv påpeger, kan der ud fra denne undersøgelse ikke konkluderes, at børnene er socialt eller biologisk arveligt belastede mht. kriminalitet. Da Kyvsgaard (1998: 48) har vist, at kriminalitetsprævalensen (andelen af en befolkning, der i løbet af et år begår kriminalitet) topper i 18-årsalderen og derefter aftager jævnt med stigende alder, kunne undersøgelsens resultater meget vel have givet et andet billede, hvis aldersfordelingen i alle grupperne i undersøgelsen var ens.

Gottfredson og Hirschi (1990) refererer til en undersøgelse foretaget af **Hutchings og Mednick** (1977). De undersøgte, ud fra et materiale af københavnske adopterede drenge, hvilken effekt kriminel adfærd hos deres biologiske fædre og adoptivfædre havde på drengenes kriminalitet. Resultaterne er gengivet i følgende tabel.

Tabel 2.

Procentdel af adoptiv sønner, der er registreret som kriminelle på baggrund af biologiske fædre og adoptivfædre

		Er den biologiske far kriminel?	
		Ja	Nej
Er adoptivfaderen kriminel?	Ja	36,2% (af 58)	11,5% (af 52)
	Nej	22,0% (af 219)	10,5% (af 333)

Kilde: Gottfredson og Hirschi (1990:54).

1) Tabellen skal læses på følgende måde: 36,2% af de 58 adoptiv sønner, hvis biologiske fædre og adoptivfædre begge var registreret i kriminalregisteret var også selv registreret for kriminalitet.

Hutchings og Mednick har selv påpeget, at forskellene i tabel 2 ikke har statistisk signifikans, men at forskellene støtter styrken af biologiske fædres kriminalitet over adoptivfædrenes kriminalitet. De påpeger dog, at et større materiale ville give ovenstående imponerende procentdele stor statistisk signifikans.

I en senere undersøgelse udvidede Mednick, Gabrielli og Hutchings, ifølge Gottfredson og Hirschi, undersøgelsen til at omfatte alle ikke-familiære adoptioner i Danmark mellem 1924 og 1947. Resultaterne fremgår af tabel 3.

Tabel 3.

Procentdel af adoptiv sønner, som er blevet dømt for straffelovsovertrædelser på baggrund af biologiske forældre og adoptivforældre.

		Er de biologiske forældre kriminelle?	
		Ja	Nej
Er adoptivforældrene kriminelle?	Ja	24,5% (af 143)	14,7% (af 204)
	Nej	20,0% (af 1.226)	13,5% (af 2.492)

Kilde: Gottfredson og Hirschi (1990:54).

Ud fra disse undersøgelser er der noget, der tyder på, at arven fra de biologiske forældre (som kan være en kombination af biologiske og sociale faktorer) har større betydning end den sociale arv for børns udvikling af kriminel adfærd. Det kunne i denne sammenhæng have været interessant at vide, hvad alder drengene havde, da de blev adopteret, idet de sociale faktorer kunne have haft en større indflydelse på drenge, der blev bortadopteret efter spædbarnsalderen.

West (1982: 29-30 og 44-52) lavede en systematisk undersøgelse af 400 almindelige unge mænd, som blev hvervet fra et arbejderklasseområde i London, da de var 8 år og fulgt op til de var 25 år. På det tidspunkt var en tredjedel af dem registreret for at have fået straf for en kriminel handling. Formålet med undersøgelsen var at opnå en bedre forståelse af årsagerne til, at unge bliver kriminelle. Bogen opsamler mange af de resultater, som West har publiceret i tidligere bøger og artikler, men han anfører, at der var et tydeligt behov for at få overblik over hele projektet.

Indledningsvis skal nævnes 5 hovedfaktorer, som, ifølge West, hver især havde en betydelig forbindelse med sandsynligheden for at udvikle kriminel adfærd, som ikke kunne forklares ud fra andre, mere grundlæggende, faktorer.

- 1) At komme fra en lavindkomstfamilie. Ud af 93 drenge fra denne kategori blev 33,3% ungdomskriminelle (sammenlignet med 16,7% i resten af undersøgelsesgruppen).
- 2) At komme fra en stor familie (defineret som fire eller mere overlevende børn født af hans moder frem til hans tiende fødselsdag). Ud af 99 drenge i denne gruppe blev 32,3% ungdomskriminelle.
- 3) At have forældre, som af socialrådgivere blev anset for at have udført deres pligter i.f.t. børneopdragelse utilfredsstillende. Ud af 96 drenge i denne gruppe blev 32,3% ungdomskriminelle.
- 4) At have en intelligens, der var under gennemsnittet (defineret som IQ på 90 eller mindre på Raven's Matrices Test). Ud af 103 drenge i denne gruppe blev 31,1% ungdomskriminelle (sammenlignet med 15,9% i resten af undersøgelsesgruppen).

- 5) At have en forælder, der er registreret for kriminalitet (registreret før drengens tiende fødselsdag). Ud af 103 drenge i denne gruppe blev 37,9% ungdomskriminelle (sammenlignet med 14,6% i resten af undersøgelsesgruppen).

West påpeger, at der var en markant overlapning mellem disse risikofaktorer, idet tilstedeværelsen af enhver af faktorerne gjorde sandsynligheden for tilstedeværelsen af de andre større. Således havde en minoritet på 63 ud af de 400 drenge en kombination af mindst 3 af de 5 risikofaktorer. Næsten halvdelen af denne gruppe blev ungdomskriminelle mod kun en femtedel af hele undersøgelsesgruppen. Men det understreges, at der ud af disse 63 drenge var 32, som ikke blev registreret for kriminalitet, og at 53 af de ungdomskriminelle ikke tilhørte højrisikogruppen. Man kunne derfor ikke, ud fra denne gruppering, have forudsagt, at de kunne være i risiko for at blive kriminelle.

Kriminalitet hos en forælder ser dog, ifølge procentfordelingen i pkt. 1-5, ud til, at være en meget stærkere risikofaktor for udvikling af ungdomskriminalitet end de andre risikofaktorer. Således er der i gruppe 5 en overrepræsentation på 23,3% i forhold til hele undersøgelsesgruppen, mod gruppe 1 og 4, som "kun" har en overrepræsentation på hhv. 16,6% og 15,2%.

West anfører, at ungdomskriminalitet synes at være en del af en familietradition. En analyse af strafferegisteret for undersøgelsesgruppens medlemmer samt deres forældre og søskende afslørede en høj koncentration blandt en ret lille minoritet af familierne. En optælling af de registreringer, der var til rådighed i 1974 viste, at medlemmerne af 4,6% af familierne (18 ud af 394) var ansvarlige for næsten halvdelen (581 ud af 1217) af alle de registrerede domfældelser. Senere blev yderligere en analyse foretaget (denne gang blev mænd, der var uden for UK fra 22-årsalderen og 14 mænd med en yngre bror udelukket). Det viste sig, at risikoen for, at en mand havde modtaget en dom før sin 23-års fødselsdag var mere end fordoblet, hvis faderen var registreret for at have modtaget en dom. Ud af 21 medlemmer af undersøgelsesgruppen, som havde mødre, der var registreret for at have været dømt, blev 47,6% kriminelle. Var deres bror kriminel øgedes sandsynligheden for kriminalitet uanset om faderen var kriminel eller ej.

Det er, ifølge West, en sandsynlig antagelse, at forældre på en eller anden måde overfører deres egen kriminelle adfærd til deres børn, men forfatteren påpeger, at der kan være andre mulige forklaringer på den øgede kriminalitetsforekomst hos børnene. En forklaring kunne være, at når først et familiemedlem er stempet som kriminel, vil dette hænge ved denne person på ubestemt tid og gøre børnene i den familie særligt udsatte for at blive dømt i tilfælde af dårlig opførsel. West bemærkede, at registreringer for kriminalitet er meget mere almindelige blandt store fattige familier bosiddende i bestemte gader. Han forklarer det med, at unge i disse gader måske bliver overvåget mere, og at der bliver grebet hurtigere ind over for dem end andre, der bor mere heldigt. Den unges samarbejdsvilje og måde at opføre sig på over for politiet har også stor relevans for politiets beslutningen om at tiltale den unge.

Da relativt få af fædrene havde været fængslet i løbet af deres søns liv, kunne splittelse af familien af denne grund ikke have været en årsag til hovedparten af kriminalitet blandt sønnerne. Ud af de otte drenge i undersøgelsesgruppen, der havde en fader, som havde fået en fængselsdom efter sønnens tiende fødselsdag, var der 7, der blev recidivister. Desuden havde fædre med en langvarig kriminel karriere en større sandsynlighed for at have kriminelle sønner. Et kendetegn for kriminelle fædre, som viste sig at gentage sig selv blandt sønnerne, var villigheden til at være afhængig af bistandshjælp.

West påpeger, at et af problemerne med en undersøgelse som den, der ligger til grund for hans resultater er, at den rejser spørgsmål, som kun kan besvares ved yderligere forskning. Den belyser ikke kun de mange påvirkninger, der medvirker til kriminalitet, men også vekselvirkningerne mellem disse påvirkninger, uden at give nok data til at identificere de udviklede forbindelser mellem årsag og virkning. Han er ikke i tvivl om, at kriminel adfærd hos en forælder eller søskende gør en modtagelig for selv at blive kriminel, men der er muligvis mange årsager til det.

Jonsson (1967) er formodentlig den første forsker, der i sine publikationer har brugt begrebet social arv, efter at have opdaget, at sociale frustrationer strækker sig gennem generationer. I sin undersøgelse har han set på forekomsten af kriminalitet hos svenske drenge fra slutningen af 1940'erne til midten af 1950'erne. Hans materiale består dels af 305 asociale eller kriminelle drenge mellem 7 og 15 år, som i denne periode har været anbragt på behandlingshjemmet Skå og dels af en kontrolgruppe på 222 tilfældigt udvalgte skoledrenge i samme alder fra Stockholm. Den første gruppe benævnes i tabellerne som hhv. "delinquent boys" og "Skå boys" og den sidste som "non-delinquent boys". Ud af 100 Skå-drenge var de 68 som hovedårsag blevet anbragt pga. tyveri og 2 pga. brandstiftelse, resten af drengene havde asocial adfærd.

Undersøgelsen viser, at Skå-drengene havde et markant højere antal kriminelle fædre (26%) end kontrolgruppen (11%), tabel 28, p. 87. Dette skal sammenlignes med gennemsnittet for svenske mænd, som lå på omkring 10%. De dømte fædre til Skå-drengene modtog i 33% af tilfældene en betinget dom, mens det samme var tilfældet for hele 62.5% af de dømte fædre i kontrolgruppen, tabel 29, p. 88. Jonsson forklarer den mindre hyppige forekomst af betinget dom hos Skå-drengenes fædre med, at de dels kunne have begået grovere kriminalitet og dels kunne have begået en mere vedvarende kriminalitet. En forøget recidiv hos Skå-drengenes fædre kan da også ses af tabel 30, p. 89, hvor 30 af de 305 drenges fædre er dømt én gang og 52 af dem er dømt flere gange, hvorimod 14 af kontrolgruppens fædre er dømt én gang og kun 10 er dømt flere gange.

Ved at studere kriminalregisteret fandt Jonsson, at fædrene til de kriminelle drenge selv var begyndt med småkriminalitet, for hvilke de havde modtaget betinget dom. De havde derefter fortsat med småkriminalitet og fået ubetinget dom. I alt havde 13 af dem (16%) været i fængsel mellem fem og ti gange, hvor kontrolgruppen kun havde 2 fædre, der havde været fængslet så mange gange.

Jonsson fandt også, at alkohol ofte var forbundet med kriminalitet. Mere end halvdelen af de fædre der var registreret gentagne gange for fuldskab var også registreret for kriminalitet, p. 89.

Det skal påpeges, at Jonsson tager forbehold for undersøgelsens resultater, idet de er baseret på en meget lille undersøgelsesgruppe. En forklaring på den store forekomst af kriminel adfærd hos Skå-drengenes fædre kan være, at Skå-drengene ikke kun bestod af kriminelle drenge men også af drenge, der var stærkt asociale og socialt belastede. Derfor repræsenterede de måske ikke den gennemsnitlige ungdomskriminelle gruppe.

En teori om kriminalitet

Gottfredson og Hirschi (1990: 89-104) ser kriminalitet som et resultat af lav selvkontrol. Den i indledningen nævnte definition udspringer af, at forfatterne opfatter mennesket som hedonistisk, og kriminalitet som værende et af de midler, der kan anvendes til at opnå hedonistiske mål, Kyvsgaard (1998: 219). Det er ikke alle, der gennem kriminalitet forfølger hedonistiske mål, idet de har lært selvkontrol og dermed kan udsætte dækning af deres behov. Personer med lav selvkontrol derimod er mere "her-og-nu"-orienterede og har tilbøjelighed til at være impulsive, ufølsomme, fysiske (i modsætning til mentale), kortsynede, non-verbale og tage risici. Derfor vil de have tilbøjelighed til at deltage i kriminelle og analoge handlinger.

Hovedårsagen til lav selvkontrol er ifølge forfatterne mangelfuld opdragelse. De definerer ud fra forskningen på området de nødvendige betingelser, man må opfylde for at lære sit barn selvkontrol. Disse er:

- 1) overvåge barnets opførsel
- 2) genkende afvigende adfærd når den opstår, og
- 3) straffe en sådan adfærd.

Opfyldes disse betingelser, kan det resultere i et barn, der bedre er i stand til at udsætte tilfredsstillelse af sine behov, er mere sensitiv til andres interesser og behov, er mere uafhængig og villig til at acceptere indskrænkninger i sin aktivitet, og for hvem det er mere usandsynligt at bruge magt eller vold til at opnå sine mål. Så simpelt som disse betingelser kan forekomme, er der dog meget der kan gå galt. Forskning tyder på, at det bl.a. går galt der, hvor forældre ikke straffer og ikke viser interesse.

Forfatterne antager i deres teori, at kriminalitet ikke er noget, forældre må arbejde på at producere men tværtimod noget, de må arbejde på at undgå. De påpeger, at der på grundlag af forskning på området, er god grund til at tro, at personer, der mangler selvkontrol ikke socialiserer deres børn godt og ikke specielt mestrer at bibringe deres børn selvkontrol. Desuden anfører de, at forskningen i overensstemmelse med disse forventninger konsekvent viser, at opsynet med børn, der begår lovovertrædelser, i familier, hvor forældre er registreret for kriminalitet, har tilbøjelighed til at være slap, mangelfuld og ringe. Straf i disse familier har tilbøjelighed til at være let

(den lette løsning vælges), kortvarig og ufølsom (råben, skrigen og slåen) med trusler, der aldrig føres ud i livet.

Denne teori peger således på, at en bestemt type af social arv er en faktor i udviklingen af kriminel adfærd. Teorien kritiseres dog af Kyvsgaard (1998: 220-21), som bl.a. påpeger, at de opvækstforhold, der angives at have betydning for udvikling af lav selvkontrol, ikke i nyere dansk forskning har kunnet påvises at have sammenhæng med kriminalitet.

Rutter (1996) refererer i sin artikel til en undersøgelse af **Farrington** (1993), hvor Farrington fandt, at forældres kriminalitet kun var en risikofaktor for kriminalitet hos børnene, hvis det var kombineret med lav social status. Desuden var tidlig adskillelse fra en forælder en risikofaktor for drenge fra gennemsnits- eller højindkomstsfamilier men en beskyttende faktor for dem fra lavindkomstsfamilier.

Konklusion

Der er ud fra disse undersøgelser noget der tyder på, at social arv kan være en risikofaktor i forhold til om børn udvikler kriminel adfærd, men at det ikke er den eneste faktor.

Undersøgelsen foretaget af Hutchings & Mednick peger på, at den biologiske arv er en større risikofaktor end den sociale arv, mens andre undersøgelser ikke adskiller de to faktorer. Kyvsgaards undersøgelse giver ikke belæg for, at social eller biologisk arv er en risikofaktor. Derimod kan West ud fra sine undersøgelser konkludere, at forældres kriminalitet i høj grad øger sandsynligheden for, at deres børn bliver ungdomskriminelle, men heller ikke han forsøger at adskille biologisk og social arv. Gottfredson og Hirschi mener, at mangelfuld opdragelse og overvågning og mangel på konsekvenser for dårlig/afvigende opførsel øger risikoen for, at et barn får mangel på selvkontrol. Denne manglende selvkontrol, antager de, øger risikoen for kriminel adfærd.

Da status er uafklaret, kunne det være en fordel at forske yderligere på området. Der mangler bl.a. undersøgelser som kombinerer de forskellige sociale faktorer, som fx. de af Farrington og West undersøgte faktorer. De udenlandske forhold kan ikke uden videre sammenlignes med danske forhold, derfor ville det være nødvendigt at gentage dele af dem på danske børn og forsørgere, hvis de skal kunne være vejledende for eventuelle specielle indsatser for de berørte børn.

Litteratur:

Balvig, Flemming (1987).

Den tyvagtige dansker. Brudstykker af kriminalitetens udvikling gennem tre århundreder, fra 1725 til 2025. København: Borgens Forlag.

Balvig, F. og Kyvsgaard, B. (1986).

Kriminalitet og ungdom. 80ernes samfund. København: Borgens Forlag.

Rutter, Sir M. (1995).

Concepts of antisocial behavior, of cause and of genetic influence. In: Ciba Foundation Symposium 194. Genetics of criminal and antisocial behaviour. England: John Wiley & Sons Ltd.

Farrington, D. P. (1993).

Interactions between individual and contextual factors in the development of offending. In: Silbereisen R. Todt E. (eds) Adolescence in context. Springer-Verlag, New York, p. 366-389.

Gottfredson, M. og Hirschi, T. (1990).

A General Theory of Crime. Californien: Stanford University Press.

Hurwitz, S. & Christiansen, K.O. (1968).

Kriminologi I. København: Gyldendals Forlagstrykkeri.

Hutchings, B. and Mednick, S. (1977).

Criminality in adoptees and their adoptive and biological parents: A pilot study. In Biosocial Bases of Criminal Behavior, edited by S. Mednick and K. O. Christiansen (pp. 127-43). New York: Gardner.

Jonsson, G. (1967).

Delinquent boys, their parents and grandparents. Acta Psychiatrica Scandinavica. Vol. 43, Suppl. 195. København: Munksgaard.

Kyvsgaard, B. (1992).

Ny ungdom? Om familie, skole, fritid, lovlighed og kriminalitet. Jurist- og Økonomforbundets Forlag.

Kyvsgaard, B. (1998).

Den kriminelle karriere. København: Jurist- og Økonomforbundets Forlag.

West, D. J. (1982).

Delinquency. Its Roots, Careers and Prospects. London: Heinemann. (Indeholder bl.a. undersøgelsesresultater fra de to nedenstående bøger).

West, D. J. & Farrington, D. P. (1977).

The Delinquent Way of Life. London: Heinemann.

West, D. J. & Farrington, D. P. (1973).

Who Becomes Delinquent? Second Report of the Cambridge Study in Delinquent Development. London: Heinemann.